

“ Faiz ve Diğer Finansman Ödemeleri İndirimlerinin Kısıtlanmasında Yeni Uluslararası Ölçüler

Mustafa Cemil KARA*

Prof. Dr. Ersan ÖZ**

ÖZ

Küreselleşme, beraberinde dünya çapında yüksek miktarda grup içi borçlanmaları getirerek, çokuluslu şirketlere vergi yüklerini azaltmada yeni fırsatlar sağlamıştır. Çokuluslu şirketler ülke mevzuatlarındaki mevcut farklılaşmaları kullanarak geliştirdikleri vergi planlamaları ile karlarını kolaylıkla düşük vergili ülkelere aktarabilmektedirler. Bu türden faaliyetlerin son zamanlarda artmış olması ve ülkelere büyük miktarlarda gelir kayıpları yaşatmaları, dünya ülkelerini, uluslararası ve sivil kuruluşları bu konuda tedirgin etmiştir. Nitekim, Saint-Petersburg’da gerçekleştirilen Eylül 2013’teki G20 Zirve’sinde OECD’nin geliştirdiği “Matrahın Aşındırılması ve Kar Kaydırma (Base Erosion and Profit Shifting-BEPS) Eylem Planı bunun için bir fırsat görülerek onaylanmış ve çalışmalara beklenmeden başlanmıştır. Ekim 2015 itibarıyla yayımlanmış BEPS’in 4 numaralı “faiz giderleri ve diğer finansal ödemeler nedeniyle oluşan aşırı indirimleri önlemek amacıyla yeni öneriler geliştirme” eylem maddesine ait raporda yer alan yeni öneri ve standartlar bu makalede ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: OECD/G20, BEPS Eylem Planı, Faiz Giderleri, FAVÖK, Sabit Oran Kuralı, Grup Oranı Kuralı

Jel Sınıflandırması: K34, H22, E62

NEW INTERNATIONAL MEASURES FOR LIMITING INTEREST DEDUCTIONS AND OTHER FINANCIAL PAYMENTS

ABSTRACT

Globalization, by bringing along high levels of worldwide intragroup debts, provided new opportunities for multinational corporations to reduce their tax burden. Multinational corporations can easily shift their profits to countries with lower tax rates, by using the differences between countries’ current legislations. The increase of these activities in recent years and major revenue losses for countries caused concern for world countries and international and non-governmental organizations. Thus, at G20 Summit in Saint-Petersburg in September 2013, OECD’s Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) Action Plan was approved and relevant works immediately started. The new standards and proposals mentioned in the final report for BEPS Action Plan 4 “Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments” published in October 2015 will be discussed in this article.

Keywords: OECD/G20, BEPS Action Plan, Interest payments, EBITDA, Fixed Ratio Rule, Group Ratio Rule

Jel Classification: K34, H22, E62

* Daire Başkanı, Gelir Politikaları Genel Müdürlüğü/Maliye Bakanlığı

** Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü Mali Hukuk Ana Bilim Dalı

GİRİŞ

BEPS Eylem Planı'nı 4'üncü eylem çıktısı, finansman giderlerinin sınırlandırılmasına yeni bir bakış açısı getirerek küresel çözümler üretme iddiasında olup, ulusal mevzuatlara yönelik öneriler geliştirerek faiz ve diğer ödemelerin hacmini sınırlamak gayesini taşımaktadır. Böylece söz konusu eylem çıktısı ilişkili ve üçüncü taraftan yapılan borçlanmalar yoluyla yapılan faiz ödemelerinin matrah aşınmasına neden olacak şekilde önüne geçmeye çalışılmaktadır. Çalışma ayrıca hibritler ve CFC (kontrol edilen kurum) kuralları ile ilgili çalışmalarla koordineli olarak yürütülerek bir rapor halinde Ekim 2015'te kamuoyuna duyurulmuştur.

Çokuluslu şirketlerin üçüncü tarafa yapılan faiz ve diğer finansman ödemelerini yüksek vergili ülkelerde toplama faaliyetlerinde bulunarak veya üçüncü taraf faiz ödemelerinin çok üstünde yapılan grup içi kredi ödemelerini kullanarak matrahları aşındırdıkları sık rastlanan bir vergi planlama tekniğidir.

Uluslararası düzlemde, vergiden indirilebilir ödemeleri sınırlamak amacıyla uygulanan farklı kurallara rastlanmaktadır. Bunlar daha çok örtülü sermaye (thin cap) kuralları veya kazanç kaydırma (earning stripping) kuralları olarak kendini göstermektedir. Hâlihazırda ülkeler faiz ödemelerine karşı stopaj, emsal bedeli, faiz giderlerinin belli orandaki kısmını reddeden kurallar gibi tedbirler işletmektedirler. Ancak OECD tarafından iyi uygulama örnekleri çerçevesinde 3 yaklaşım ön plana çıkmaktadır. Bunlar, ya grubun dünya çapındaki dış borcunu dikkate alarak ya kurumun kazançları ve varlıkları bazında değerlendirme yaparak ya da bu iki yaklaşımın bir birleşimini dikkate alan ölçülerdir.

Avustralya ve Almanya gibi ülkeler eylem 4'ün de sağladığı esnek öneriler dikkate alındığında zaten yakın düzenlemelere sahip olduklarından muhtemelen mevcut kurallarını değiştirmek gereği bile hissetmeyebileceklerdir. Diğer taraftan, birçok ülke mevcut demode, uluslararası standartlardan bayağı uzak olan düzenlemelerini değiştirmek durumunda kalabilecektir. Artık bu tür ülkeler uluslararası yatırımları çekmek amacıyla cömertçe uyguladıkları mevcut faiz ödemelerinin giderleştirilme kurallarını bile kullanamayacaklardır.

1. FAİZ ÖDEMELERİNDEKİ AŞIRI İNDİRİMLER SORUNU VE MEVCUT UYGULAMA

Son yıllarda, uluslararası grup içi finansmanların vergilendirilmesini etkileyen ulusal mevzuatlar geliştirilmiş, ancak yaklaşımların birbirinden farklı oluşu beraberinde çifte vergilendirme (me) yi ve yüksek uyum maliyetlerini getirmiştir. BEPS Eylem Planı'nda yerini 4'üncü eylem maddesi olarak alan "Faiz indirimleri ve Diğer Ödemeler Yoluyla Matrah Aşındırılmasını Sınırlama" çalışmaları uluslararası bir uzlaşının yollarını aramaktadır.

Efektif vergi oranlarının ve vergi tabanlarının ülkeden ülkeye değişmesi vergi arbitrajı olanaklarını arttırarak çokuluslu şirketleri, vergi sonrası karlarını yükseltme çabası içerisine sokmaktadır. Kurdukları şirket yapıları ile birlikte çokuluslu şirketler karlarını düşük vergili ülkelerde, giderlerini de yüksek vergili ülkelerde toplamaktadırlar. Grup içi finansmanı ve dış borçlanma sık başvurulan yöntemler arasında başı çekmektedir.

Aşağıdaki şekilden bir çokuluslu şirketi faiz giderlerini kullanmaya iten vergi uyumsuzluğu ortamı basitçe anlaşılmaktadır.

Şekil 1. Ülke uyumsuzluğu örneği

Kaynak: Masui, Y. (2014), "Interest Deduction, Corporate Groups and Tax Jurisdictions- A Hitchhiker's Guide to an Aspect of the BEPS Project", Asia- Pacific Tax Bulletin, s.103.

Normal şartlarda çokuluslu şirket sıfır vergi olan ülkede kazanç elde etmek ister, ancak yüksek vergi indirimleri sunan A ülkesinde giderlerini toplayarak da avantajlı konum yakalayabilmektedir. Uluslararası mobilizasyonu yüksek olduğu için lokasyonunu belirlemenin zor olduğu gayrimaddi varlıklar ve yer değiştirmesi kolay finansal varlıklar sayesinde bu avantaj kolay elde edilebilmektedir.¹

1 Masui, Y., 2014, s.103.

Dünyada birçok ülke finansal yapıları kullanarak geliştirilen vergi planlamalarını kontrol altına almaya yönelik kurallar geliştirmiştir. Klasik ilişkili taraf borçlanmalarına ilişkin örtülü sermaye kuralları yaygın kullanılan yöntem olmakla birlikte son zamanlarda üçüncü taraf borçlanmalarına yönelik kısıtlamalar getiren yeni yaklaşımlar oluşmuştur.² Bu yaklaşımlar klasik olanları ile birlikte vergi planlamalarına set olan veya bunları zora sokan kurallar geliştirmiştir.

En sık kullanılan faiz giderlerini sınırlama kuralı "sabit oran kuralı" olup, borçların sermayeye veya karlara oranı şeklinde ifade edilmektedir. Ancak, sabit oran kuralı ile izin verilmeyen grup içi borçlanmalarında uygulanan faiz oranı OECD Model Anlaşma'nın 9'uncu maddesini temel alan transfer fiyatlandırması kuralları ile de uyumlu olmalıdır. Borcun sermayeye oranı şeklindeki sabit oranlarda dünya uygulamalarına bakıldığında 4/1, 3/1, 2/1, 1,5/1 gibi oranlar ile karşılaşılabilir. Bazı ülkelerde borcun kara oranı şeklinde uygulamalar mevcut olup Fransa'da %25, Almanya, İtalya, İspanya'da %30, ABD'de %50 ve Danimarka'da %80 oranlarına rastlanmaktadır.³

Ana şirketten yavru şirkete sağlanan krediler karşılığı ödenen ve sabit oranı aşan faizlerin indirimi yavru şirketin ülkesinde gider olarak kabul görmediğinden, öte yandan ana şirketin ülkesinde alınan faizler vergilenebilir faiz olarak sayıldığından "çifte vergilendirme" durumu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, borç veren ana şirket ülkesinde elde edilen gelirlere bir istisna uygulaması olduğunda, yavru şirketin ülkesinde borçlanma sabit oran eşliğinin altında gerçekleşiyor ve dolayısıyla indirim söz konusu oluyorsa bir "çifte vergilendirmeme" ile de karşı karşıyayız demektir.

Sabit oran uygulamalarında her ülke kendi faiz giderlerini sınırlama oranlarını serbestçe oluşturabilmektedir. Bu durum ülke vergi sistemlerinde uyumsuzluklarını ve vergi arbitrajlarını netice vermektedir. Dolayısıyla, çifte vergilendirme(me) ve yüksek uyum maliyetleri kaçınılmaz son olabilmektedir.

BEPS 4'üncü eylem çalışmalarının ilk halinde dünya çapında bir borç/sermaye oranı önerisinin

kullanılması tartışılmakta idi. Böylece borçlanmanın şirket varlıklarına oranı grup şirketlerinin üçüncü taraf dış borçlarının toplam varlıklarına oranını aşamayacaktı. Halihazırda Avustralya, Almanya ve Yeni Zelanda tarafından da uygulanan bu ölçütün uluslararası uyumu sağlamak adına olumlu sonuçlar doğurabilecek potansiyele sahip olduğu değerlendirilmekteydi.⁴ Ancak, Ekim 2015'te yayımlanan nihai eylem raporunda oran belirlemede kazancı (kar) esas alan bir yaklaşım görmektedir. 2'nci bölümde üzerinde uzlaşılan ve benimsenen yeni standartlar ayrıntılı bir şekilde izah edilmiştir.

2. 4'ÜNCÜ EYLEM RAPORUNDA YER ALAN YENİ ÖLÇÜLER

Kar dağıtımlarının indirilebilir olmadığı, tam tersine faiz ödemelerinin vergi matrahlarından indirilebilir olduğu dünya uygulamalarında borç finansmanına önemli oranda ilgi söz konusudur. Grup şirketlerinin, faaliyetlerini finanse etmek için mali operasyonlarını düşük vergilere haiz olan ülkelerde topladığı bir vakıdır.⁵ Böylece yukarıda da belirtildiği üzere yüksek vergili ülkelere düşük vergili ülkelere ödenen faiz ödemeleri vergi matrahını önemli ölçüde azaltırken ödenmesi gerekenden daha az vergi ödenmesini netice vermektedir. Özellikle uluslararası finansal operasyonlarda sıkça başvurulan bir vergi planlaması aracı olması nedeniyle 4'üncü eylem OECD tarafından yüksek önem atfedilen bir eylem olarak dikkat çekmektedir.

BEPS 2015 Eylem 4 raporu grup şirketleri arasında dünya çapında borçlanma tahsisleri yapılırken kazanç (kar)'ları dikkate almaktadır. Bu eylem maddesi ile ilişkili kişiler ve üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalar birlikte kapsam altına alınmaktadır. Münferit şirket bazında düşünüldüğünde, her bir grup şirketi toplam faiz ödemelerinin, mukim olduğu ülke tarafından Faiz, Amortisman ve Vergi Öncesi Kar (FAVÖK-EBITDA⁶)'ın %10'u ile %30'u arasında belirlenecek bir oranı kadar kısmını vergi matrahından indirebilme hakkına sahip olacaktır. Böylece, bu oranın mütakabili miktarı aşan faiz ve diğer finansal ödemeleri vergi matrahından indirilmesi mümkün olmayacaktır.

Ülkeler %10-30 koridorunda kendi koşulları

² Hey, J., s.335.

³ Burnett, s.53.

⁴ Burnett; s.71.

⁵ Vleggeert, J., 2014; s.103.

⁶ Earnings before interest, depreciation, tax and amortization

na en uygun oranı yapacakları bir mali analiz ile ortaya koyabileceklerdir. Ancak, tercih edilen oranın BEPS'i önleyecek kadar düşük olması raporda yer alan beklentilerden biridir. Burada temel amaç, şirketlerin üçüncü taraflara olan net faiz harcamalarına denk bir miktarın indirilebilmesinin temin edilmesiyle tarafsızlığın sağlanmasıdır.

Sabit oran kuralını örneklendirirsek; FAVÖK'ün 100 Milyon TL, sabit oranın ise %10 olduğu durumda maksimum indirilebilir net faiz harcaması 10 Milyon TL'dir. Gerçekleşen net faiz harcaması 15 milyon TL olduğunda bu miktarın 5 milyon TL'lik kısmının indirilmesine izin verilmeyecektir.

Sabit oran kuralının farklı sektörler arasındaki kaldıraç oranı farklılıklarını yeterince kavrayamadığı endişesiyle sabit oranın grup oranı ile birlikte kullanılması raporda önerilmiştir. Ülkeler grup oranını sabit orandan ayrı kullanabilecekleri gibi sabit oranın tamamlayıcı bir unsur olarak da kullanabileceklerdir.

Grup oranı kuralına göre bir grup şirketi net faiz giderlerini, ait olduğu grubun dünya çapında sahip olduğu net faiz harcamaları/FAVÖK oranının uygulanması neticesinde bulunan miktara kadar indirebilir. Bir başka deyişle, grup şirketlerinin söz konusu olduğu durumda, grubun üçüncü kişilerden almış olduğu toplam dış borcun küresel kazanç (FAVÖK) oranlanmasıyla hesaplanan yüzdeliği geçmeyecek şekilde her bir grup şirketinin faiz gideri ve diğer finansman ödemelerini indirmesi mümkün olacaktır. Grup için küresel olarak bulunan oran mukim olan ülkece belirlenen sabit orandan yüksek ise, her bir grup şirketi indirebileceği faiz ve diğer finansman giderlerini bu yüksek orana göre hesaplayabilecektir. Ancak hiçbir surette uygulanacak grup oranı sabit oran için belirlenen %30'luk üst limiti aşamayacaktır.

Faiz ve diğer finansal ödemelerin indirimine ilişkin temel uygulama o halde bir ülkede faiz, amortisman ve vergi öncesi kara sabit bir oranın uygulanması neticesinde ortaya çıkan tutara denk gelen faiz ve diğer finansal ödemelerin vergi matrahından indirilebilmesidir. Ülkede grup oranı kuralının uygulanması durumunda ise, bu grup oranı ülkede uygulanan sabit orana göre şirketin lehine ise %30'luk üst limiti aşmamak kaydıyla grup şirketi pekala bu oranı kullanabilmektedir. Öte yandan, ülkede grup oranının uygulanmaması durumunda ise, grup şirketi temel düzenleme olan sabit oran kısıtlamasına tabi olacaktır. Görüldüğü

üzere, sabit oranın yanında grup oranının uygulanması grup şirketlerine lehe olan yüksek oranı uygulama hususunda esneklik kazandırmaktadır.

Grup oranı kuralının işleyişi iki aşamada özetlenebilir: ilk önce grubun üçüncü taraflara net faiz ödemeleri/FAVÖK oranını belirlenir, akabinde bulunan bu grup oranı grup şirketinin FAVÖK'üne uygulanarak (grup oranı*şirket FAVÖK'ü) indirilebilecek faizin miktarı tespit edilmiş olur. Örneğin, sabit oranın %20 olarak belirlendiği bir ülkede, X şirketinin net faiz harcamasının 10.000 TL, FAVÖK'ünün 30.000 olduğu, diğer taraftan X şirketinin ait olduğu grubun net faiz harcamasının 100.000 TL, FAVÖK'ünün de 400.000 TL olduğunu varsayalım. Sabit oran kuralı uygulamasında X şirketi 6000 TL faiz indiriminden yararlanabilir iken, grup oranı kuralı uygulandığında, grup oranının %25 olması nedeniyle indirim tutarı 7500 TL'ye ulaşabilmektedir.

Grup oranı kuralından beklenen tüm grup üyelerinin aynı oranda borçluluğa sahip olmasını sağlamaktır. Ancak, uygulamada ülkelerde mevcut farklı vergi ve muhasebe ilkelerinden ötürü oran uyarlamasının komplike bir hal alması da olası bir durumdur.⁷ Ana kural olarak grup oranını uygulayan çok az sayıda ülke bulunduğundan faiz ve diğer ödemelerde kısıtlama getiren bu yeni kuralın dünya çapında uygulanabilmesi için rehberliğinin iyi yapılması icap etmektedir.

SONUÇ

OECD'de gerçekleşen uzun toplantı ve tartışmalardan sonra şekillenen görüşleri baz alan ve yeni kuralları içeren BEPS'in 4'üncü eylem raporunda ilişkili veya ilişkisiz tüm borçlanmalar için katlanılan faiz ve benzeri ödemelere kısıtlama getirilmiş ve herhangi bir ayırıma yer verilmemiştir. Geliştirmiş olduğu sabit, grup oranı ve bunların kombinasyonunu içeren tedbir kuralları günümüzde yaygınca başvuru matrah aşındırma stratejilerine karşı mücadelede ülkelere avantaj sağlayacaktır. G20 liderlerinin de siyasi desteğini ve onayını alan BEPS Projesi tüm eylemleriyle, gelişmiş ve gelişmekte olan hemen hemen tüm dünyanın dikkatini ve ilgisini çekmekte olduğundan büyük çapta bir uzlaşının ürünü olan yeni ölçülere kayıtsız ve ilgisiz kalan ülkelerin vergi gelirlerinde süregelen matrah aşınmalarına seyirci kalmaları kaçınılmazdır.

Ülkelerin eylem raporundaki öneri kurallar pa-

7 Hoor, O. R., s.644.

râleinde vergi mevzuatlarında şartlarına uygun düzenlemeleri önümüzdeki dönemde hızla yapmalarının gerekeceği bir döneme şahit olacağız. Esasında, grupıçı borçlanmalarında sıkça tevessül edilen ve gerçeği yansıtmayan aşırı faiz indirimlerin önüne geçebilecek küresel bir uzlaşının sonucu standartların tüm ülkelere yararının olacağı umulmaktadır.

KAYNAKÇA

Burnett, C. (Şubat 2014), "Inta-Group Debt at the Crossroads: Stand-Alone versus Worldwide Approach", World Tax Journal, ss.40-76.

Hey, J. (June-July 2014), "Base Erosion and Profit Shifting and Interest Expenditure", Bulletin for International Taxation", IBFD, ss.332-345.

Hoor, O. R., O'DONNELL K. (2015), "BEPS Action 4: When Theory Meets Practice, Tax Notes International, Volume 78", Number 7, ss.643-650.

Masui, Y. (March/April 2014), "Interest Deduction, Corporate Groups and Tax Jurisdictions- A Hitchhiker's Guide to an Aspect of the BEPS Project", Asia- Pacific Tax Bulletin, ss.103- 107.

Vleggeert, J (February 2014), "Interest Deduction Based on the Allocation of Worldwide Debt", Bulletin for International Taxation, IBFD, ss.103-107.

Action 4: 2015 Final Report, "Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments", OECD.

http://www.atoz.lu/IMG/pdf/tax_notes_international_atoz_luxembourg_beps_action_4_hoor_odonnell_may_2015.pdf (1/2/2015)